

BIBLIOTECA
CENTRALĂ
UNIVERSITARA
CLUJ

▽
S. 18237

aniil P. Barcianu.

Viața și Activitatea lui

de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dr. Petru Șpan.

SIBIIU,

Tipariul tipografiei archidiececane.

1903.

38

Dr. Daniil P. Barcianu.

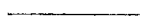

Aranta

Viața și Activitatea lui

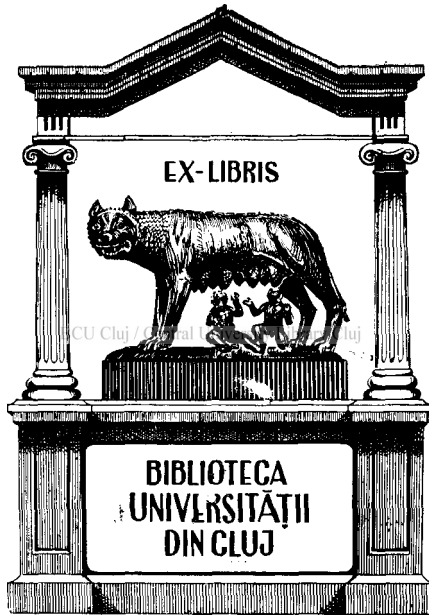
de

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Dr. Petru Șpan.

SIBIIU,
Tipariul tipografiei arhidieceesane.
1903.

18837

BIBL. UNIV. CLUJ-SIBIU
Nr. 3127-945

Dr. Daniil P. Barcianu.

Vremurile, în cari trăim, dimpreună cu spiritul, de care e predominată societatea românească, ne impun, poate mai mult ca altădată, să păstrăm pentru posteritate drept pildă vrednică de urmat: tabloul vieții acelor bărbați, cari prin munca lor desinteresată s'au ridicat preste nivelul moral al timpului, în care au viețuit. Un atare bărbat privim în Dr. Daniil P. Barcianu, care prin activitatea multilaterală, ce a desvoltat în viață, a știut să stărbă stima și considerația tuturor contemporanilor sei. Cuvine-se deci a pomeni la acest loc numele aceluia, care un pătrar de veac a închinat munca sa: cultivării viitoare clase conducătoare a poporului nostru dela sate. Cuvine-se să nu dăm uitării faptelor lui, pentru-ca ele povățuitoare să ne rămână pentru felul, cum trebuie să muncim întru a neamului înălțare și a bisericii întărire.

Mersul vieții lui Barcianu e scris legat de curentele culturale, sociale și politice, de cari a fost agitată societatea românească din această patrie, în deceniile din urmă. Pretutindenea îl aflăm în șirurile prime ale luptătorilor culturali, punându-și bogatele sale cunoscințe și tréza sa pricepere în cumpéna intereselor mai înalte ale neamului nostru. Crescut în timpuri de mari avânturi și speranțe naționale, el a rămas viața întrégă un *călduros apărătoriu al idealurilor némului nostru*. Născut din o familie cu porniri științifice culturale, dela căminul părintesc s'a înrădăcinat în sufletul seu: înclinarea a se îndeletnici cu cercetări științifice.

I.

Când vânturile libertății popórelor băteau din apusul Europei, atunci își ia începutul vieții sale Dr. D. P. Barcianu. El s'a născut în 19 Octobree 1847, în comuna mărginașă Rășinari, lângă Sibiiu. Tatăl seu, Sava Popovici, preot în această comună și asesor consistorial, a fost unul din cei mai erudiți preoți a acelor timpuri, încât îl aflăm figurând și ca membru în comitetul permanent, ales în adunarea națională dela Blaș, din 3/15 Maiu 1848. Mamă-sa Stanca a fost o femeie nobilă, blândă, evlaviósă și muncitoare. Marele arhiepiscop și metropolit Șaguna, ținea în deosebită considerație casa preotului Sava, pe care adese-ori o cerceta, petrecând de multe-ori cu săptămânile la casa acestui vrednic preot. În timpul copilăriei lui Barcianu, de multe-ori se adresa către el cu cuvintele: „Din tine fiule vom face un preot vrednic“. Sórtea n'a voit să se împlinescă întru tóte prorocia lui Șaguna, căci întru preot nu s'a hirotonit, dar a devenit un *vrednic povățuitoriu și crescătoriu* al fiitorilor preoți și învățatori.

Spiritul seu, îmbogățit cu cunoscințe în casa părintéscă, și-a primit nou nutremânt în șcóla poporală din Rășinari, unde mulți bărbați marcanti ai vieții nóstre românesci și-au însușit începuturile cele dintâiu ale culturai lor. Continuarea mai departe a studiilor o a făcut la gimnasiul evangelic din Sibiiu, unde totdeuna s'a aflat printre cei mai serioși și cei mai silitori școlari. Aici a învățat: a fi scrupulos, a tracta lucrurile până în cele mai mici amănunte, a stărui pre lângă lucrul apucat și a-l lămuri din tóte punctele de vedere, însușiri, cari l-a însoțit în tóte lucrările sale. *Firei sale* și de altcum seriose, prin educația primită în acest institut, i-s'a dat un *timbru de*

perseveranță și acurateță nemțescă. Tenacitatea proprie Românilui rășinăren l-a scutit însă a adopta în caracterul seu apucăturile, obicinuite în societatea germână. Studiile gimnasiale le-a terminat tot la acest gimnasiu, depunând în anul 1866 examenul de maturitate.

În toamna acestui an s'a înscris ca elev în seminariul archidiecezan pedagogic-teologic din Sibiiu, tocmai în timpul, când o mișcare viuă se pornise în sînul tinerimei dela acest institut, în scopul de a se unii în o societate de lectură. Aici a ascultat doi ani și jumătate prelegeri din teologie și pedagogie, distingându-se între colegii sei prin sîrguință și conștiințiozitate. Pășirea în activitate publică o a început ca învățătoriu în comuna sa natală, unde a funcționat un an și jumătate. În anul 1869, ministrul de culte Eötvös, cere dela metropolitul Șaguna să-i recomande un învățătoriu, pe care să-l trimită în Germania spre a studia instituțiile școlare de acolo, în special pe cele din Dresda și împrejurime. Metropolitul îl recomandă pe Barcianu, care cu acea ocaziune face frumoșe studii nu numai în direcția școlară, dar și în alte direcții. Îndeplinindu-și misiunea cu conștiințiozitate, în anul 1870 Barcianu obține un stipendiu spre a merge la universitatea din Viena. Ca studiu de specialitate își alege științele naturale, pe lângă cari ascultă și studii filosofice. La alma mater din Viena ascultă prelegerile profesorilor: Schmarda, V. Lang, Ludwig, Reuss, Zimmermann, Th. Vogt și Brühl. Împins de dorul de a auzi prelegând pe cei mai vestiți profesori de științele naturale, trecu în anul următoriu la universitatea din Bonn, unde ascultă pe Hannstein, Rath, M. Schulze, Troschel, Kekule, Pflzer, lucrând și în *laboratoriul botanic*. În anul 1872 se în-

scrise la universitatea din Lipsca, unde ascultă pe Schenk, Leuckart, Zirkel, Credner, Roscher, Drobisch, Masius, Nitzsche, unde de asemenea lucră și în laboratorul botanic. La această universitate puse coronă studiilor sale, promovându-se de doctor, pe baza disertațiunii inaugurale: „Untersuchungen über die Blütenentwicklung der Onagraceen“, tipărită în anul 1874. La aceste trei universități i s'a dat prilej a asculta pre unii din cei mai vestiți profesori, cari au sciut să tórne în sufletul lui iubire față de sciințele naturale. Trăind în o favorabilă atmosferă științifică și în nisce puternice centre culturale, și-a mărit orizontul vederilor sale și a învățat a privi lumea acésta din puncte de vedere mai superioare. Crescut sub influința culturai germâne, a rămas un credincios apărătoriu al ideilor etice, în tóte împregiurările vieții sale. Încă ca student a petrecut feriele de vară în Belgia, cu scop de a-și însuși limba francesă, pe care o și pricepea destul de bine.

Terminând studiile universitare, când s'a reîntors în patrie, protectorul seu Șaguna murise. Un om cu o cultură atât de alésă și cu diploma de doctor în busunariu, a trebuit — drept caracteristică a acelor timpuri, — să rămână timp aprópe doi ani fără ocupație. Om dela natură *sficios* și puțin *cutezătoriu* nu întrunia însușirile, de a se sci vîri și recomanda în grația împărțitorilor de bunuri lumesci. Dedat din școla germână la răbdare, tot aștepta momentul, când va răsări și pentru dînsul din óre-care parte vre-o stea binefăcătoare. Și étă-o, că deși târđiu, dar — totuși se iveșce. În ședința comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura și cultura poporului român din 2 Novembre 1875, este instituit până la adunarea generală următoare, de secretariu al II-lea, în mod provisoriu, cu un

salariu de 300 fl. v. a., deci cu 200 mai puțin decât avusese ca student universitar. Nefăcându-se alege în adunarea generală din anul următoriu, Barcianu abdice din postul de secretariu. Acest post îl ocupă mai târziu din nou și-l păstrează timp mai îndelungat. În timpul secretariatului desvóltă o activitate deosebită mai ales pe vremea, când se făceau pregătiri pentru înființarea școlii de fete a Asociațiunii. Pe el îl aflăm în aprópe tóte comisiunile, instituite cu scop de a studia modalitățile de înființare. Era adecă vorba de a înființa o școlă și pentru crescerea fetițelor, din clasele inteligente, cu limbă și spirit românesc și astfel a le smulge de sub influința unei creșteri, străine de firea și aspirațiunile nóstre. Organizarea acestei școle, fiind la noi cea dintâiu școlă de atare natură, recerea multă pricepere și multă îngrijire, ca să satisfacă trebuințelor poporului nostru. Și acéstă grea sarcină pe umerii lui Barcianu a fost pusă de cătră comitetul Asociațiunii, avënd el în calitate de director să pună temelia nóuei instituțiuni. Câtă muncă, câtă ostenélă, câtă spargere de cap, câtă nelinisce îl va fi costat acest post delicat, în care el era necesitat a face totul! Nimenea nu póte apretia just munca uriașă, ce a trebuit să o desvólte, decât acela, care a fost în asemenea situațiuni. Atât de mult i-s'au consumat puterile, încât, căđënd în o bólă de nervi, a fost necesitat să cêră dela comitet dispensarea dela unul din cele doue posturi, ce le ocupa. Comitetul îl eliberéză de sarcina secretariatului, în care post era plătit și-l ține în postul de director al școlii, post de onóre, fără plată. În postul de director și-a dat cea mai mare silință a pune școlă pe adevérate base pedagogice. Pe lângă aceea, că era spiritul conducătoriu al întregii școle, urmărind și propunerile

în singuraticile ore, el a mai întemeiat o bibliotecă a corpului profesoral și una a elevilor, a stăruit pentru procurarea celor mai necesare aparate de fizică și chemiă etc., cu un cuvânt a provădit școla cu toate cerințele reclamate de trebuințele culturale a unui institut românesc, creat cu o așa frumoasă menire. Merită a face mențiune la acest loc de propunerea, ce o a înaintat comitetului Asociațiunii, în calitate de director, pentru a procura lucrări frumoase din industria de casă românească, în scopul de a întemeia o colecțiune de modele originale române în favorul școlii și astfel a da lucrului de mână o direcție națională. Cu privire la sôrtea acestei propuneri lăsăm se urmeze cuvintele sale: „Idea exprimată în raportul adresat comitetului Asociațiunii și de acesta derivat la comitetul reuniunii femeilor se vede, că a avut sôrtea grăuntelui din parabola din biblie, a cădut între spinii disensiunilor politice și sociale, care ne-au agitat pe atunci și a rămas și ea neluată în sémă“. („Fóia Pedagogică“. An. I. Nr. 14). În anul 1887 se retrage din postul de director, amărit în sufletul seu și cuprins de *supărare și indignațiune*: asupra acestei lumi nerecunoscătoare, care te socotesce de bun, numai cât timp póte să-ți exploateze forțele.

*

La șese luni după instituirea sa de secretariu provisoriu la Asociațiune, este denumit de profesor suplinitoriu la seminariul „Andreian“, cu datul de 6 Maiu 1876, ér' în 30 Novembre același an, devine profesor ordinarium provisorium. La acest institut își începe cariera pentru care se pregătise la școli mai înalte și pe care o continuă un pătrar de veac neîntrerupt. Profesor ordinarium definitiv ajunge abia în 15 Decembre 1880. Obiectele pe cari le-a propus dela început au fost

științele naturale și limba română. Colecțiunea cea bogată în animale, plante și minerale dela seminariul „Andreian“, mai ales lui are să-i mulțămescă existența. Atât de pricepătoriu era în științele naturale, încât însuși putea se prepare animale pentru conservare. Cu deosebită atențiune urmăria lucrarea școlii germâne și îndată ce afla despre vre-un mijloc potrivit pentru intuiția cunoscințelor naturale și făcea propunerea de a se procura. Tot ceea-ce propunea din aceste științe ținea să se predee în mod intuitiv. Pare că acum îl vîd, cum păstra în o sticlă animale micuțe, pe cari în intervale anumite le supunea observării elevilor spre a le face cunoscut procesul metamorfosării. Cât ce începea a se desprimăvera, o feréstră din sala profesorilor era ticsită cu oluri de pămînt pline cu plante, menite a le pune înaintea ochilor elevilor secțiunii pedagogice: feliurite fenomene și procese de ale naturii. Îngrijirea cea mare de a deda pe elevi să observe, ce se întîmplă în natură, ne dovedesce pe adevăratul profesor, consacrat cu sufletul și cu inima carierei sale. De găsia la plimbare vre-un animal mai rar, îl aducea și-l împăia pentru trebuințele școlii. Feriile de vară, petrecîndu-le la munte, le folosia pentru a aduna plante și a înmulți cu ele colecțiunea de botanică a institutului nostru pedagogic-teologic. Încă și în vara anului 1902 a adunat plante, pe cari, după mörte, le-a transpus familia sa spre folosire institutului. Și în colectarea de plante observăm pe omul lucrării cu plan, căci colecția făcută de el cuprinde flora Sibiiului și a munților dela Rășinari.

În orele de prelegere era de o *scrupulositate, serioșitate, acurateță și stricteță deosebită.* Mulți din învățătorii nostri, acestui bărbat au să mulțămescă destoinicia câștigată în feliul de a întrebuița corect la vorbire

și scriere limba maternă. O pasionată predilecție avea pentru cronicarii români, din cari nu intrelăsa a cetii cu sirguintă partii alese în orele de literatura română spre a stîrnii în spiritul elevilor sei plăcere și atragere față de frumseța limbei, în care sunt scrise cronicile române. În conferențele profesorale întotdeauna se punea pe puncte de vedere mai înalte, ținînd la nimbul institutului și la folosul poporului, pentru care se cresce tinerimea. La aprețierea faptelor și prestațiunei elevilor se conducea de *obiectivitate* și *severitate*. Considerații arare ori cunoscea. Câte planuri de învățămînt și regulamente s'au strecurat prin conferențe, în timpul profesurei sale, la tôte a ținut să se marcheze prin observările și părerile sale lămuritoare și bine întemeiate. Întemeierea unui fond pentru tipărirea de cărți din partea profesorilor acestui institut, inițiativei lui Barcianu se datoréază. Îmbogățirea bibliotecii profesorilor cu opuri de valoare de pe terenul sciințelor naturale la a lui stăruință s'a făcut. De câte-ori sosia vre-un op spre vedere, Barcianu era cel dintâiu, care tăia foile și scotocia după cuprinsul lui. În timpul de recreație dintre ore, mai nici odată nu avea linisce, când cetia prin cărți, când scotea de prin dulapurile din antișambră: animale, plante, minerale pentru óra viitoare, când își stropia florile de prin ferestrii, cum le dicea el. Când nu era astfel ocupat, discuta cu multă animație și pricepere cauzele de interes public. Atunci il vedeai câte odată înflăcărat, stigmatizând cu tótă puterea pornirile rele, chemate a sdruncina viéta internă a poporului nostru. Cu tôte curenteles nenorocóse produse în viéta noastră românéscă, și cu tôte întârđierile în propășirea noastră culturală, totuși Barcianu era animat de un *sănétos optimism*. Nu odată l-am audít dicénd: „Ori cât

de ticăloși ar fi fost Români, totuși au știut să-și întemeieze un stat independent și cu vață la gurile Dunării, ér acésta e o chezășie a trăinicieii neamului nostru mult oropsit“.

Spre a arăta, cum gândia Barcianu asupra acestui popor, reproduc aci câte-va cuvinte, rostite de el la deschiderea adunării generale a Reuniunii învățătorilor din districtul Sibiiului, ținută în Seliște la anul 1896: „Cu tótă vitregitatea timpurilor, poporul românesc, în timp relativ scurt, a realizat și el pe tóte terețele frumóse rezultate. Cum însé viéța unui popor este rezultatul unui joc fórte complecs de cauze și efecte, să nu ne așteptăm, ca înaintarea să fie pe tóte terețele deopotrivă, și nici să nu ne spăriem, dacă ici colea ni se pun pedeci în desvoltarea nóstră, sau dacă vedem ici colea miserii de diferite feluri, punându-se în calea progresului nostru. Popor plin de viéță fiind, vigórea organismului nostru va învinge aceste mici miserii, precum organismul viguros al unui copil, face cu putință a trece fără pericol pentru viéță preste bólele adese-ori grele ale copilării. Constatând însé cu mândrie progresul realizat, nu ne este iertat a slăbí în lucrarea nóstră nici pe un minut, ci datori suntem toți a ne pune tóte ale nóstre puteri și a ne servi de fie-care succes dobândit, drept îndemn nou, spre noue încordări și spre continuare în calea progresului și nimic să nu se crédă prea mic și neînsemnat, ca se nu pótă contribuí cu ceva la realizarea progresului general“. Câtă filosofie, câtă încredere în vitalitatea nóstră, cât îndemn, câtă căldură și iubire de neam nu zace în cuvintele aceste!!!

*

Respectul ce și-a câștigat, și considerația cu care l-a învrednicit tinerimea studiósă o constată și faptul,

că el în mai multe rânduri a condus societatea de lectură „Andrieu Șaguna“, căutând și aici să-i fie adevărat părinte povățuitoriu. Menirea acestei societăți o determină foarte potrivit, în cuvântul de deschidere, rostit la ședința festivă a jubileului de 25 ani, când dice: „Chemarea acestei societăți este, ca între altele și prin biblioteca sa, care an de an, pe lângă opuri științifice și literare din literatura universală se sporesce cu tot ce literatura românească produce mai bun și mai de valoare, să-i facă și pe aceștia să cunoască trecutul și prezentul, durerile și bucuriile, luptele și isbândeile, aspirațiunile și menirea nemului lor, bine știind că lucrarea fiitorului preot și învățătoriu numai atunci va fi rodnică și va avea rezultatul dorit, când va sta cu rădăcinile sale adânc înfiptă în spiritul poporului și de-apururea dintr'nsul se va nutri și se va adăpa“. În ședințele acestei societăți totdeauna prin calmitatea și tactul său scia să modereze vehemența tinerescă, iscată în focul discuțiunii și să readucă tinerimea în ogașa cea adevărată, ferindu-o de opintiri pătimase. *Dreptatea și nepărtinirea* erau armele, cu cari insufla respect și supunere.

În referințele sale de colegialitate, deși dela natură mai retras, era destul de prietinos. Nici când nu da prilej de certă, se feria ca de foc să supere pe cineva; cu toate acestea părerea sa în cestiuni, ce se discutau nu și-o ascundea, chiar cu risicul de a produce displăcere. Când în firul discuțiunilor venia vorba la înclinarea timpului nostru spre materialism și spre bunurile lumesci, cu totă tăria sufletescă susținea, că acestea nu fac fericirea indivișilor și a popórelor, ci adevărata fericire o constituie mulțămirea sufletescă, produsă prin lucrarea pentru realizarea idealurilor omenimei. Nici odată nu l-am aușit rîmnind după

bunuri lumesci, nici glorificând pe cei ce le au, ci totdeauna era mulțămît cu ce avea, și doria să aibă numai atâta, cât să pôată trăi cinstit.

Când lucram împreună la redactarea „Fóiei Pedagogice“, un învățătoriu continuu ne molesta cu cererea să ne întrepunem pentru îmbunătățirea stării materiale a învățătorimei. Barcianu mirat și surprins de atâta stăruință a exclamat: „Scie sfintul, că la altceva nu se gândesc, decât la înmulțirea salariilor, deși vęd bine, că poporul e sărac și nu are de unde plăti. Ar fi timpul să-i vedem, moderându-și pretențiunile și mărindu-și puterile de muncă în cariera lor învățătoréscă“. Era de altă parte însă și un drept aprețiatoriu a stării învățătorilor și un apărătoriu sincer al intereselor acestora, dar îl supëra, când vedea pornirea învățătorimei spre materialism.

Barcianu era *un idealist* în tótă puterea cuvântului, în tótă firea și în tótă purtarea lui. Cu această distinsă însușire a personalității sale, el forma o escepție între cei mulți, cari alérgă orbesce după câștigarea de bunuri lumesci.

II.

Un bărbat de greutatea lui Barcianu nu putea să-și mărginescă activitatea între zidurile șcólei, căci pornirile sale sufletesci îl împingeau în largul vieții, ca aicea să-și probeze forțele spirituale, cu cari era înzestrat.

Generațiunea cu care a crescut și viețuit Barcianu, adumbrită la *spiritul marelui Șaguna*, dela care învățase *a se inspira* pentru binele bisericii și neamului, nu-și petrecea timpul, căutând după *paturi calde* pentru odihnă, ci se apuca de lucru cu tótă serioșitatea. Tineri dornici de cultură se adună și discută, cum ar puté

să devină mai folositori bisericei și neamului din care își deduc originea.

Conduși de adevărul elementar, cumcă lucrurile mari numai prin conlucrarea mai multor puteri pot fi duse la isbândă, în anul 1876 la metropolia din Sibiiu, se forméză un grup de patru tineri: Dr. Ilarion Pușcariu, Eugen Brote, Demetriu Comșa și Dr. Daniil P. Barcianu, cari înființéză „Foișóra“, supliment la „Telegraful Român“. Întemeietorii „Foișórei“ adoptând în scrierile lor noua direcție în literatura română, inaugurată de junimiștii dela Iași, luptă pentru a introduce și în țările de dincóce de Carpați o limbă mai românéscă și un mod de scriere mai ferit de influențe străine. Acest grup la care mai târđiu s'au alăturat mai mulți, póte fi considerat ca antemergătorul grupului tribunist, deóre-ce cu puține excepțiuni pe toți bărbații, câți se aliaseră acestei grupări, îi găsim între întemeietorii „Tribunei“.

Seriositatea cu care se lucra în sinul grupului, se vede de acolo, că nimic nu se publica fără a se discuta în întrunirile săptămânale, ce se țineau la Dr. Ilarion Pușcariu. De multe-ori discuția se prelungia până târđiu nóptea. Barcianu între toți era cel mai sever și mai neîndurătoriu critic. Brote ne spune, că multe din lucrările lor, din cauza severității lui Barcianu, erau trimise în coșul redacțional. În „Foișóra“ publică Barcianu o lucrare despre însemnătatea și folosul sciințelor naturale, în care documentéză vaste cunoscințe din acest ram de sciință și o profundă pricepere în feliul de a le tracta și face accesibile și publicului cetitoriu. În întrunirile acestui grup Barcianu a făcut o bună școlă, pētrundēnd din ce în ce mai afund în cunoscerea limbii românesce și câștigându-și dibăcia necesară, pentru a scrie frumos

și corect românește. La tot cazul discuțiunile științifice și literare, ce se petreceau în convenirile săptămânale, au avut o înrîurire binefăcătoare asupra culturii lui Barcianu.

Fiind dedat de tiner a lucra împreună cu unii bărbați devotați binelui public, când între ei se ivesce ideia înființării unei foi politice, Barcianu e unul din cei dintâi, care îmbrățișează cu căldură noua idee, ér mai târziu cu devotament se lipesc de nou înființata foiă. În anul 1884 s'a făcut gruparea, care a dat nascere ziarului „Tribuna“, unul din cele mai bine redactate ziare române. Ori cât de felurite ar fi astăzi părerile asupra grupării tribuniste, ea a tăiat o brazdă adâncă în viața culturală și politică a Românilor, care pentru toate timpurile va rămâne o viuă dovadă de marea iubire de neam a celor ce s'au strîns sub stindardul noiei mișcări. La întemeierea „Tribunei“ Barcianu deși nu avea altă avere, decât modestul seu salariu, a depus considerabila sumă de 500 fl. v. a., aprópe jumătate din venitul seu anual. Cât entusiasm pentru o cauză publică națională! Cât simț de jertfire pentru binele neamului seu nu transpiră din această faptă! Necontentit a rămas credincios acestei întreprinderi culturale politice, împărtășind deopotrivă bucuriile și durerile, ce veniau asupra spriginitorilor și susțitorilor ei. N'a umblat după onoruri și nu s'a subtras dela jertfe, contribuind cu capitalul seu moral și material spre a duce la isbândă marea cauză națională. În conferența națională din anul 1890, Barcianu, e ales membru în comitetul partidului național român din Transilvania și Ungaria, ér în sinul acestuia fù designat de cassar al partidului, care trebuia să fie un om de tótă încrederea. Când comitetul e dus pe banca acusaților in procesul „Memorandului“ la Cluș, el încă e

osândit alătura de ceilalți și dus în temnița Vațului, unde petrece 15 luni. Atmosfera înădușitoare a temniței și depresiunea spirituală, produsă la eșirea din temniță, i-au sguduit puternic și de altcum debilul seu organism. Dela eșirea din temniță n'a mai luat parte la mișcările politice, dar n'a încetat a se interesa de cauzele publice.

*

Activitatea sa dela 1895 încóce și-o dedică cu totul școlei și bisericei sale. Vrednică de remarcat e între altele munca, ce a desvoltat în calitate de președinte al „Reuniunii învățătorilor români ortodoci orientali din districtul Sibiiului“. În tóamna anului 1889 e ales de președinte al acestei reuniuni, pe care o conduce până în anul 1901, când desființându-se reuniunea, averea și archiva trece în grija Consistoriului. Cuvântările ținute cu ocasiunea adunărilor generale sunt bogate în reflecțiuni culturale și inspirate de înalte vederi pedagogice. Cât de mult a lucrat pentru realizarea scopurilor reuniunii se vede și de acolo, că protocélele adunării generale din anul 1893 sunt tóte redactate și scrise de el. Cu anul acesta se începe o mișcare fórte viuă în sinul acestei reuniuni, căci întraseră noue idei în șirul discuțiunilor prin un reprezentant credincios al școlei herbart-zilleriane, adăpat la isvórele adevărate ale acestei școle. Discuțiunile încep să iee o formă neusitată în reuniune și să se ridice la un nivel mai superior, ér adunările generale devin adevărate întruniri științifice-pedagogice. Barcianu cu ochiul seu prevădătoriu ține se marcheze noua direcție, de aceea se pune și redactéză protocélele în cari rezultatele discuțiunei sunt ficsate în tese. Atunci îmi dicea: „E bine să însemnăm tot, ca să vadă posteritatea cu câtă serioșitate s'a lucrat

în adunările generale ale acestei reuniuni“. După modelul acestor protocoale se redacteză toate până la adunarea generală ultimă din anul 1899, fiind-că după acesta, reuniunea deși a esistat, adunare generală n'a mai ținut, adusă fiind în agonia morții prin un conclud sinodal din anul 1898. Creațiuni ale timpurilor de înălțare spirituală și de avânturi culturale, reuniunile învățătoresci au fost șterse de pe fața pământului prin majoritate de voturi, după un trecut de două decenii, pe lângă totă lupta energetică, ce o a purtat Dr. Barcianu și subsemnatul întru susținerea lor. Câtă muncă a dezvoltat Barcianu în această reuniune, o scie și o poate aprea mai bine decât ori și cine scriitorul acestor rânduri, care alătura de colegul seu se străduiau să facă accesibile și învățătorimei noastre *nouele metode pedagogice*.

În această reuniune s'a plămădit și idea înființării unei foi pedagogice. Merită să facem mențiune la acest loc de istoricul foi pedagogice, deore-ce la aducerea ei în ființă, Barcianu a avut un rol însemnat. În anul 1890 membrul Dr. Petru Șpan face în adunarea reuniunii învățătoresci propunerea, ca reuniunea să iee inițiativa pentru a înființa o foie pedagogică. La realizarea acestei idei s'a lucrat cu mult zel din partea comitetului reuniunii, care după-ce s'a adresat în cauză Venerabilului Consistoriu archidiecesan, precum și reuniunilor surori, în adunarea din 1892 a prezentat un raport amănunțit. Proiectul pentru înființarea foi pedagogice din partea reuniunii sibiene, în conțelegere cu celelalte reuniuni surori a fost apoi prezentat Venerabilului Consistoriu. În urma unei hotăriri a Sinodului archidiecesan, Consistoriul a făcut un pas hotărâtoriu pentru înființarea foi pedagogice, însărcinând cu îngrijirea ei pe profesorii dela semi-

nariul „Andreian“: Dr. D. P. Barcianu, D. Comșa, Dr. I. Stroia și Dr. Petru Șpan. Astfel vedem pe Barcianu în un nou grup, format pentru cultivarea științei pedagogice, în care i-se designează rolul de redactor responsabil. Acastă grupare dăscălescă se apucă de muncă cu totă serioșitatea și cu tot zelul. Membrii redacțiunii își censurau reciproc lucrările, apoi întruniți în ședințe le discutau, și numai după aceea se publica ori-și ce lucrare mai de valoare. Prin o muncă îngrijită și stăruitoare le-a și succes să edee o revistă pedagogică la o înălțime științifică, neajunsă la noi Români, în acest ram de știință.

În acastă fôie, Barcianu se îndeletnicesce mai mult cu publicarea de lucrări, cari privesc aplicarea principiilor didactice la științele naturale. Cu pedagogia la universitate se ocupase mai puțin, ascultând la universitatea din Viena și la cea din Lipsca câte un profesor, dintre cari unul aparținea direcțiunii herbartiane, ér celalalt direcțiunii benekiane. Abia după-ce a devenit profesor în secțiunea pedagogică a seminariului „Andreian“ a simțit necesitatea a face studii mai aprofundate în direcția acesta și încă mai virtos, după-ce a ajuns să fie ales president al „Reuniunii învățătorilor români ortodocși-orientali din districtul Sibiului“. Sciu pozitiv din împărtășirile, ce mi le-a făcut, că în anii cei dintâi a „Tribunei“ de doue ori pe săptămână se întruniau: I. Slavici, Dr. Barcianu, Dr. Crișan și D. Comșa și cetiau împreună opul: Pedagogia generală de Herbart. Din timpul acesta datéză și o interesare mai viuă a lui Barcianu pentru cestiunile pedagogice, ceea-ce se vede și din un op al seu, publicat pe acest timp.

Împins prin împregiurările, în cari trăim noi profesorii seminariali, de a te ocupa și cu studii, ce nu

aparțin specialității pentru care te-ai pregătit, a fost adus în situația de a propune limba și literatura română, pentru care a câștigat o mare atragere și în care s'a perfecționat atât de mult, încât a devenit un scriitoriu de frunte ardelean. Și pe terenul limbii și literaturii s'a dovedit un om activ și cunoscătoriu priceput, încât institutul tipografic i-a încredințat redactarea revistei literare „Fóia Ilustrată“. În programele anilor 1898/9 și 1899/900 dela institutul ped. teol. din Sibiiu, publică și o lucrare literară asupra lui Vasilie Aron. O scriere încă necunoscută a lui. Dovada cea mai eclatantă despre simțul seu limbistic literar a dat prin clasicul discurs, ținut la 15 Iuniu 1898, în Sibiiu, cu ocasiunea aniversării a 25-a dela mórtea arhiepiscopului și metropolitului Andreiu baron de Șaguna.

*

Alătura de munca științifică și literară, cari împodobesc viața acestui bărbat, stă și interesul cel mare, ce l-a manifestat față de afacerile bisericesti, în toate corporațiunile, în cari a fost ales. În congresele noastre naționale bisericesti și în sinódele arhidieceesane, din cari nu ar fi trebuit să remănă afară nici odată, s'a validat totdeuna, ca un bărbat cu *principii clare, întemeiate și convingătoare*. Cu toate că dela natură nu dispunea de o voce sunătoare, totuși espunerile sale aveau farmecul de a ține de multe ori pătrare de óră încordată atențiunea deputaților din sinod. Aderent neîntrecut al ideilor lui Șaguna, ținea să lupte pentru triumful lor, de câte ori se oferia prilejul binevenit. Nici odată nu-l vedeai pãrtinind porniri, despre cari avea convingerea, că pot primejdui propășirea și consolidarea bisericeii noastre. Dintre propunerile, pe cari le-a făcut în aceste corporațiuni

merită să facem mențiune de propunerea, ce o a făcut ca deputat sinodal în sesiunea anului 1883 cu privire la introducerea lucrului de mână, ca obiect de învățământ în institutul pedagogic și în școlile de băeți.

În anii din urmă ai vieții sale, ales fiind vicepreședinte al „Reuniunii de agricultură din comitatul Sibiiului“ la însărcinarea comitetului a redactat un apel, ce s'a adresat la publicul român, în scopul de a colecta pe séma reuniunii, modele de țesături, cusături etc. efectuate de mâna femeii române, din care transpiră o bogată cultură estetică și nisce largi vederi culturale. Tot lui Barcianu se datoréză și „Cuvântul înainte“ ce se află în fruntea: „Albumurilor de țesături și cusături“ edate de comitetul Reuniunii de agricultură din comitatul Sibiiu. Chiar și idea de a lucra și eda atari albumuri, ca o dovadă de înalta *concepție estetică a femeii române*, dela Barcianu a emanat. Căutând istoricul ei aflăm, că Barcianu publică o serie de articoli în „Telegraful Român“ asupra esposiției române din 1881, ținute în Sibiiu, în cari se găsește exprimată această idee. În „Fóia Pedagogică“ din anul 1897 revine din nou asupra acestei cestiuni, ér cu ocasiunea esposițiilor industriale din tómnă anului 1902, dá tot spriginul seu presidentului Reuniunii agricole, Demetriu Comșa, pentru a face începuturile acestei opere culturale, care peste vécuri înainte va mărturisi cu mândrie de valorósa muncă culturală, ce se sévîrșesce prin edarea albumurilor amintite. Pe Barcianu îl mai aflăm secretariu la „Reuniunea de musică“ din Sibiiu și secretariu la „Comisiunea tipografică“, tot posturi de muncă și nu de onóre numai.

Înainte cu doi ani Sinodul archidiecesan îl puse în fruntea școlélor nóstre din archidiecesă, alegându-l de referent școlariu și încredințându-i conducerea acestor

instituții scumpe neamului și bisericii noastre. Viața de un pătrar de veac, petrecută la catedră îi contopise atât de tare sufletul cu cariera de profesor, încât cuvintele de despărțire rostite la finea anului școlariu 1900/1 către colegii și către tinerimea seminarială, au fost scăldate în lacrimi și însoțite de adânci suspinuri. Deși în timpul acesta sănătatea lui sdruncinată, precum și mórtea soției sale, nu formau momentele de liniște, cari ar fi putut se stîrnescă în sufletul lui pofta pentru o muncă mai intensivă și pe un plan mai estins, cu toate acestea archiva consistorială pöte convinge pe ori și cine, că în sufletul acestui bărbat a zăcut multă rîvnă și un neîntrecut simț de conștientitate. Încă la începutul noiei sale activități s'a pus să *înființeze* pretutindenea în arhidieceasă *biblioteci școlare*, în care scop a redactat un circular adresat organelor din parochii, în care le îndemnă să înființeze biblioteci și le indică în un conspect cărțile, ce au să le procure. Mișcarea pornită a și luat ființă, căci la multe școle unde lipsiau, au început să se pună basă la înființarea de biblioteci școlare. În noul seu post, în curînd s'a convins, că munca de cancelarie e prea neînsemnată pentru a însufla duch în școlele noastre și că e absolut necesară o atingere imediată cu învățătorii, spre a le controla activitatea și a le da directive în cariera lor. Drept aceea a și întreprins inspecția școlelor, avînd intenția ca cu timpul să străbată toate părțile mai însemnate, ca astfel prin intuițiune directă să se informeze de adevărata stare a învățămîntului din școla poporală. Reintors din o astfel de inspecție și-a aflat soția încetată din viață. Nu trecuse anul dela mórtea soției sale, când tot în interesul școlei cercetază o comună din apropierea Sibiului, de unde întorcîndu-se, cade

la pat. Istovit de puteri și lovit de un morb greu, se sfârșește viața acestui rar bărbat, la 3/16 Februarie 1903.

III.

Pentru a pute aștepta în totă întregimea sa ființa lui Barcianu se recere se trecem în revistă producerile spiritului seu, pentru-că în acelea se reoglindéză adevărata sa personalitate. In acestea ies la ivélă bogatele sale cunoscințe și vasta sa erudițiune.

In cele următóre voiu încerca să fac o espunere numai a scrierilor mai mari, cari s'au publicat ca opuri separate.

Scrierile mai mari a lui Barcianu sunt:

1. *Untersuchungen über die Blütenentwicklung der Onagraceen*. Naumburg, 1874. Acésta e disertațiunea pe basa căreia a fost admis se depună esamenul oral de doctorat din sciințele naturale la universitatea din Lipsca. Cum la universitățile din Germania, numai atunci se acceptéză o tesă de doctor, dacă prin studiile făcute poți descoperi ceva nou în sciința pe care o tratezi, astfel autorul în acéstă disertație a prezentat un studiu mult aprețiat în cercurile specialiștilor. Predilecțiunea sa pentru studiul botanicei a remas strîns unită de ființa sa psihică până la mórte, deși nu i-a fost dat se aibă o poziție, din care se se pótă dedica exclusiv studiului botanic, pe care teren prin stăruința sa de fer, de sigur ar fi putut lăsa bogate cercetări științifice urmașilor. Ca o caracteristică a iubirii sale, față cu acest ram de sciință, ne pot servi și modelele de lecțiuni, lucrate de el și publicate în „Fóia Pedagogică“, anume: Iarba de pre livade, Ghiociei, Tómnă în grădină etc.

2. *Elemente din istoria naturală* pentru șcólele populare. In 3 cursuri. Cursul I. Sibiiu 1881. Autorul

tratéză istoria naturală în cercuri concentrice, luând în anul prim câteva tipuri de animale, plante și minerale, care le amplifică și completează în anul al 2-lea și al 3-lea. Astfel în cursul I descrie din Zoologie 9 animale sugătoare, 8 paseri, 1 reptil, 1 amfibie, 1 pește, 1 molușcă, 7 articulate, 1 verme și 1 infusorie; din botanică 20 de specii de plante, ér din mineralogie 10 specii de minerale.

În cursul II, apărut în 1883 sunt întregite materiile anterioare cu altele noue pentru a face cunoscute: genurile, familiile și ordinele mai însemnate, din cari constau clasele animalelor și plantelor, precum și mineralele, și rocele mai însemnate.

Descrierile cu mici excepții sunt și astăzi corespunzătoare și adecuate științei, dovadă de spiritul ager și de conștiințiositatea cu care își îndeplina autorul lucrările. Limba e clară și românească, ferită de termeni prea grei, cari n'au loc în școala populară. Ocupațiile multifarii l'au împedat a scóte la lumină și un al 3-lea curs, după cum își propusese, sau se revideze cele doue dintâiu, cum avea de cuget în anii ultimi. Arangiarea materialului de învățământ după cercurile concentrice nu corespunde principiilor școlei herbartiane, de aceea Barcianu întrând în vederile acestei școle de pe la anul 1885, probabil, că va fi intenționat să-și schimbe cărțile sale, conform acestor vederi pedagogice. Cărțile acestea sunt primele la Români în materie de științe naturale, la cari găsim aplicate principii pedagogice.

3. *Lucrul de mână în școlile de băieți și în institutul pedagogic*. Sibiiu, 1885. Acest opșor a fost un raport, făcut corpului profesoral de o comisiune, constatătoare din Ioan Popescu, Dr. Barcianu și Dr. Crișan. Autorul lămuresce scopul, ce-l urmăresc școlile primare, apoi

mijlócele prin cari țintesc la ajungerea scopului. Arătând, că scopul școlilor primare este împărtășirea unei culturi generale, care se culmineze în formarea și consolidarea caracterului, stabilește rolul, ce-l póte avé acest obiect de învățământ în ajungerea scopului. În desfășurarea mai departe face cunoscut istoricul lucrului de mână, începând cu Comenius, care în opul seu: *Didactica magna*: vorbește de măestrie, materie, unelte. De ací trece la Locke, Rousseau, Basedow, Salzmann până la Pestalozzi, care în cartea sa: „Cum își învață Gertrud copii?“ stăruiesce fórté mult asupra deprinderilor în lucrul de mână. Herbart, dar mai virtos aderentul principal al acestuia, profesorul din Lipsca, Dr. Tuiskon Ziller, a încercat să așeze lucrul de mână pe principii științifice pedagogice. Încercările, ce s'au făcut în Germania cu introducerea lucrului de mână, precum și în Suedia, Norvegia, Belgia, Svițera și alte state, sunt tóte înșirate și comentate. Cu mult zel urmărește tot ce s'a făcut în direcția acésta. Vorbind în un capítlu de folosul, ce ar resulta pentru noi din introducerea lucrului de mână, arată că ar pregăti formarea unei industrii la poporul nostru. Reproduc la acest loc unele vederi ale sale cu privire la industrie: „Lipsindu-ne noue Românilor industria în mare, nu ne lipsește industria de casă, deși acésta e mai ales desvoltată în direcțiunea lucrurilor executate de mâni femeesci. Pe când însă în școlile de fete, în cari mult puțin se cultivă lucrul de mână femeesc, avem să ne îndreptăm cu tot dinadinsul atențiunea, ca prin cultivarea rațională a desemnului și prin adunarea de modele de lucruri de mână de ale poporului țéran, cari escelează prin clasicitatea concepțiunii formelor și prin eleganța executării, să împedecăm curentul stricăcios de ađi, care confec-

ționând lucruri după jurnalul de modă sau după modele, lipsite de gust, contribue a strica gustul și a delătura modelele frumoase, cultivate de popor, — pe atunci în școlile de băieți prin lucrul de mână trebuie să dăm sau impuls la o dezvoltare mai mare a industriei de lemnărit, de împletituri de paie și de pěr, a modelării de vase și ornamente, unde aceste ramuri se cultivă chiar ađi, însă în mod primitiv și insuficient, sau să atragem atențiunea asupra unor ramuri noue și rentabile de producțiune industrială casnică, cum ar fi d. e. sculptura în lemn, facerea de vase și de jucării de lemn, obiecte de carton ș. a.“ (pag. 54). În partea ultimă arată modalitatea, cum ar fi să se facă la noi, și luând de model Germania, Franția și Svedia recomandă: lucrările de lemnărit, lucrările de făurărit, împletituri de sîrmă, modelare în gips și lut, lucrări în carton și împletituri de paie, la cari se adaugă lucrările de grădinărit și agricultură. Din aceste espuneri putem să ne formăm convingerea, de modul de pricepere cu care scia se lucreze Barcianu.

4. *Istoria naturală în școlile populare.* Sibiiu, 1890/1. Partea primă se ocupă cu teoria, ăr partea a doua cu practica acestui obiect de învățămēt. Arătând, că școla nouă, în opoziție cu școla veche, tinde să pună în serviciul educațiunei nu numai religiunea, caracterele din istorie, istoriórele morale și esemplul viu al educatoriului, ci tóte obiectele de învățămēt din ori-ce sferă de cunoscinte, stabilește noțiunea învățămētului educativ. În desfășurările, ce urméză, scóte la ivelă însămnătatea istoriei naturale în învățămēt prin aceea, că ea contribue la dezvoltarea feluritelor specii de interes pedagogic. Intru tóte, în consonanță cu vederile școlei herbart-zilleriane, pornesce dela cele două isvóre principale ale cunoscin-

țelor noastre, esperiența și conviețuirea socială. În alegerea materialului ne dă numai o îndrumare, cum ar fi să se alege materialul din botanică, zoologie și mineralogie, fără să indice anumite: ce material să se iee. Cu toate-că face amintire de concentrațiunea învățământului în sensul vederilor lui Ziller, totuși și în espunerile din această parte lipsesce indicarea materialului. De altcum e și esplicabilă această omisiune, deore-ce istoria naturală, pusă pe aceste baze, pretinde o lucrare pedagogică, amănunțită în științele istorice.

În capitlul ultim se înșiră legile, după cari are să se predee lecțiune de lecțiune, dimpreună cu mijlocele de intuiție și cu indicațiile didactice, ce au să se observe în cursul instrucțiunii: la singuraticile trepte formale.

Partea a doua cuprinde unele modele de lecțiuni cum sunt: Pădurea, Óia, Cânele și mâța, Bucatele, Vięta din pământ, Ceapa de grădină, Sobolul, tractate după treptele formale. Cu toate că treptele formale nu sunt pe tot locul corect aplicate, totuși ele dovedesc o temeinică pricepere a obiectului.

5. *Cuvânt festiv*, ținut la 15 Iunie 1898, în Sibiiu, din incidentul aniversării a 25-a dela mórtea arhiepiscopului și metropolitului Andreiu baron de Șaguna. Sibiiu, 1898.

Inspirat de momentul înălțătoriu al ȃilei, autorul schițeză vięta marelui bărbat, într'un avântat discurs, având în tot cuprinsul: puterea magică de a electrisa inima și sufletul cetitoriului. Figura lui Șaguna apare mărėtų atunci, când ni-l presintă ca pe mântuitorul bisericei noastre. Cetindu-l, o viuă emoțiune îți cuprinde tot sufletul, transpus fiind în o situație psihică elevătore Pare că veđi, cum sbóră înaintea ochilor tei evenimentele înșirate, *suspini, și-se revóltă sufletul; te*

mângâii, te îmbărbătezi și te înalți. Alusiunea la stările noastre actuale, dela capătul discursului, împletită în cuvinte biblice, e espresiunea unui adânc observatoriu al psihologiei sociale și a unui devotat fiu al neamului. Prin profunditatea concepțiunii și prin eleganța formei, discursul acesta a ridicat personalitatea lui Barcianu la un rang de scriitoriu de prima ordine.

Înainte de a fi dus în temnița Vațului, precum și în decursul petrecerii lui acolo, a luat sub revisiune operele tatălui seu, amplificându-le și corectându-le, amăsurat cerințelor timpului. Din acestea au apărut:

1. *Vocabular germân-român.* Wörterbuch der romanischen und deutschen Sprache. Sibiu 1886 și 1888.
2. *Gramatica germână,* 1896.

În 1891 a redactat revista literară „Fóia Ilustrată“, ér în 1897 și următorii, împreună cu alți colegi „Fóia Pedagogică“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

Înșirarea faptelor și espunerea momentelor din viața lui Barcianu stabilește în noi convingerea, că el a fost unul din cei mai aleși bărbați ai bisericei și neamului nostru. A fost un bărbat *zelos, priceput, desinteresat* și de o *hărnicie uimitoare*. În casa sa, ani de arêndul, întrunia pe amicii, cari cu predilecțiune se îndeletniciau cu literatura. În inima sa vibra o *córdă* fină pentru tot ce pôte însufleți și nobilita pe om. Sufletul lui nu cunoscea margini, când era vorba de împlinirea datorinței. Un spirit mare, dar din nenorocire în un corp slab, care n'a fost în stare să supórté greutățile, impuse lui prin pornirile firei. Vrednicia acestui bărbat a fost apreciată și recunoscută la mórtea sa de întreaga presă română din patrie, aducênd unanim memoriei lui: laudele meritate. Cu

noi a petrecut, între noi a fost, ér noi pe dânsul nu l-am cunoscut, cu atât mai virtos datorie avem acum, să-l cunoşcem deplin şi să-l preţuim după merit.

Ér acesta o vom face mai bine atunci, când în neuitare vom păstra numele seu, şi cu drag îl vom pomeni fiilor şi nepoţilor nostri, spre a se încălzi şi ei la *flacăra iubirii de neam* şi a patriotismului adevărat, ce a luminat sufletul acestui în Domnul fericit bărbat.

Dr. Petru Şpan.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

